

DEMNITATEA CADRULUI DIDACTIC ÎN CONTEXTUL ACTUAL

Lect. univ. dr. Mirela Beatris MUNTEANU

*Institutul Teologic Creștin după Evanghelie "Timotheus" din București
beatris_munteanu@yahoo.com*

Abstract: The Teacher's Dignity in the Actual Context

We propose to continue the approach of the educational act from the perspective of the actors' relationship, may it be teacher, student or parent. Our goal is to identify the main constraints, difficulties and the possible solutions to shaping the upright and worthy of the professorship teachers' image. Because education is a durative process, its existence being under the direct influence of the elements with which it interacts, it is necessary in this triad that everyone should participate in this shaping the future responsible, honest and professional citizens such that they can be treated with dignity and respect by identifying the situations which, in this context, could bring about dignity. We will expose the main obligations and responsibilities which derive from the approach with the dignity of the educational act, following whether dignity is a duty or an obligation. Thus, we will define the terms, we will study some concrete cases related to the teacher's / parent's / student's dignity and we will observe how can the dignity for the professorship be regained.

Keywords: dedication, liberty, barriers, didactic communication, dignity

1. Preliminarii

În demersul pe care ne dorim să îl urmărim, începem cu o viziune adaptată contextului în care *cadrul didactic* este comparat cu *lumina*, din perspectiva dualității acestui motiv: ca act revelator al cunoașterii, al descoperirii, al călăuzirii, dar și al misterului exemplului (făcând referire la umbră), un act al comunicării ființei. Extrapolând, vorbim de *lumina mea*, a dascălului, luminătorul în jurul căruia se realizează procesul cunoașterii și *lumina altora*, ce propagă la rândul lor. În această călătorie consider că putem vorbi de demnitate, integritate sau superficialitate.

Societatea impune un set de norme de conduită morală, iar școala trebuie să creeze mediul în care se promovează valorile spirituale. Aici intervine cadrul didactic care, indiferent de statutul său (educator / **învățător** / profesor / diriginte / director), nu trebuie să fie subiectiv în alegeri, reacții, decizii, lasând spațiu fiecărui elev și prin respectarea libertății de exprimare¹, statut social, religie ș.a.

Vom aborda *demnitatea cadrului didactic*, plecând de la cadrul general al noțiunii de demnitate umană, socială, bisericească, familială, profesională și națională. Prin demnitatea sa, rezultată dintr-un proces permanent și în lupta cu nonvalorile, acesta contribuie la formarea de caractere, demnitatea fiind înțeleasă ca o manifestare liberă și autentică a ceea ce suntem. În această triadă (școală-familie-elev) noțiunea are un dublu sens: felul în care privim/acționăm și felul în care suntem priviți, astfel încât, așa cum afirma Schiller² "demnitatea este în mâinile noastre, păstrați-o! Ea coboară o dată cu voi! Cu voi se va înălța!"

Dacă va avea cineva de suferit sau nu în acest proces transformațional, vom observa și din exemplele cu care m-am confruntat în ultimul an școlar, dar în trecerea spre exemplele concrete, vom defini conceptele date din perspectiva polisemiei contextuale.

1.1. Definirea termenilor

Deoarece dascălul are rolul de a modela caractere integre și nu trunchiate (făcând referire la perioada postdecembristă în care valorile spirituale nu erau integrate în valorile promovate de școală), ne vom refri la manifestarea demnității privind maturitatea decizională a cadrului didactic, corelând conceptul propus cu conceptul *integritate în antonimie* cu cel de *superficialitate*.

La nivel lingvistic, privind forma internă a cuvintelor, lexemele *demnitate*, *integritate* vs. *superficialitate* transgresează limitele unor termeni care indică segmentul spațial cu trimitere la modelul arhetipal ce implică înaintarea, cunoașterea și comunicarea. Nu putem afirma că procesul educațional are un sfârșit, dar începutul (debutul în cunoaștere fiind relativ) și sfârșitul (momentul atingerii scopului din punct de vedere

1 Ioan-Gheorghe Rotaru, "Libertatea religioasă – temelie a demnității umane", în Daniela Ioana Bordeianu, Erika Androne, Nelu Burcea, *Manual pentru liderul Departamentului de Libertate religioasă*, Casa de editură "Viață și Sănătate", București, 2013, pp. 210-215.

2 Vezi www.citatepedia.ro

profesional) se pot uni, făcându-l circular, limitele impuse sau nu, pot duce la depășirea "graniței". În funcție de această experiență profesorul poate fi un mediator, neutralizând opozițiile propriu / străin, sacru / profan, știut/neștiut ș.a.

1.1. Conform DEX 98, termenul *demnitate*, împrumutat din lat. *dignitas, -atis*, este definit: a. Calitatea de a fi demn, atitudine demnă; autoritate morală, prestigiu. ** Gravitate, măreție. b. (Mai ales la pl.) Funcție sau însărcinare înaltă în stat; rang.

Lexemul este un cuvânt format prin derivare cu sufix de la adjectivul *demn* folosit cu sensurile: a. Vrednic (de...). ** Capabil, destoinic. b. (Despre oameni sau purtarea lor) Care impune respect; respectabil; rezervat, sobru. Formație savantă din lat. *dignus* (modificat după lemn < lignum, semn < signum, etc.). Termenul intră în relație de sinonimie cu integritate, credincios³, luminos⁴, așadar, rolul profesorului care își respectă vocația, este de îndrumător, astfel încât să fie un model de urmat, cineva pe care te poți baza și care este o lumină pentru cei din jur.⁵

Prin *demnitate* se înțelege, în acest context, altruismul/ respectul ce duce la conturarea conștiinței proprii valori morale și sociale, astfel că, noțiunea de *demnitate* poate fi analizată din două perspective relaționale: cel care impune respect (în această postură există posibilitatea de a cădea în ispita căutării confirmării a ceea ce ești) și felul în care ești etichetat de alții ca 'vrednic, capabil și destoinic'. Conceptul dat nu ține de principiul reciprocității din perspectiva dacă cineva este demn cu mine și eu sunt la fel, ci dimpotrivă, această calitate ține de noi, de stima de sine care are ca rezultat stima față de cei din jur, așadar, demnitatea este o virtute. Degradarea demnității umane apare atunci când devenim indiferenți și superficiali.

1.2. Sensurile termenului *integritate*, provenit din fr. *intégrité*, lat. *integritas*, sunt: 1) Caracter integru; sentiment al demnității, dreptății și conștiinciozității, care servește drept călăuză în conduita omului; onestitate; cinste; probitate. 2) Stare a unui lucru întreg, intact. [G.-D. integrității; Sil. -te-gri-] /intégrité

3 Cf. DEX 98: CREDINCIÓS, - OĂSĂ, credincioși, - oase, adj. (Adesea substantivat) 1. Care este demn de încredere, pe care te poți bizui; devotat, fidel unei persoane; neșărmătat, statornic față de un angajament, de o idee, de o cauză.

4 Ibidem: LUMINÓS, -OĂSĂ, luminoși, oase, adj., s.f. I. Adj. 1. Care răspândește lumină; strălucitor. 2. În care pătrunde multă lumină; plin de lumină; luminat. 2. 3. Fig. Fericit, senin. 4. Fig. Care călăuzește, îndrumează; demn de urmat. 5. Fig. Clar, limpede; pătrunzător- Lat. luminosus.

5 Vezi MUNTEANU, M., *Libertate și demnitate în actul educațional, în Jurnalul libertății de conștiință (Journal for Freedom of Conscience)*, Editions IARSIC, Les Arsc, France, 2018.

Ca să ne numim oameni integri avem nevoie de demnitate. Cadrul didactic demn este cel care se respectă, respectă și este consecvent în principiile sănătoase. Superficialitatea este una dintre bolile cele mai rasprite ale societății contemporane. Din pacate, ea se transmite pe cale vizuala: cand omul nu stie nimic despre lume, despre Dumnezeu si despre sine, el cauta sa fie ca ceilalti,

Integritatea presupune demnitate, verticalitate, lipsă de compromis, iubirea adevărului, libertatea de exprimare, în schimb, așa cum vom observa în continuare, superficialitatea vine din lipsa unui sistem de valori bine conturat. Superficialitatea este una dintre bolile cele mai răspândite ale societății contemporane, din păcate, ea se transmite atunci când omul nu știe nimic despre lume, despre Dumnezeu și despre sine, el caută să fie ca ceilalți.

1.3. Conceptul de superficialitate ne trimite la ideea de ceea ce este superficial; lipsă de adâncime, de profunzime. ♦ (*Concr.*) Lucru superficial. [Pron. -ci-a-. / cf. fr. *superficialité*].

Dacă primii doi termeni *demnitate și integritate* fac referire la valori etice, principii morale, înțelepciune, antonimul *superficialitate* se aliază prin trimitere la acțiunile și comportamentul cadrului didactic în speță. Integritatea presupune posedarea rezistenței interioare și a curajului pentru a combina mereu cele două elemente, chiar și în situații dificile, chiar și atunci când nu obținem avantaje sau riscăm să fim dezavantajat pe seama lor, chiar atunci când alții doresc sau așteaptă să vă comportați într-un mod diferit: aliniați-vă comportamentul cu valorile etice, faceți ce este corect.

În limba română, lexemele aduse în discuție au valoare polisemantică, termenul *demnitate* are mai multe sensuri: calitate umană, valoare sau principiu moral, concept filosofic, principiu general. Ca noțiune juridică, dreptul la demnitate are valoare de principiu, a cărui aplicabilitate și autoritate este asigurată de normele juridice.

2. Cazuistică

Mă uit înspre trecut, spre eternitate, cuprinsă de nemurire, timpul a dispărut în coroanele de ceață, iar gândul zboară, zboară spre... Orizontul la care privesc începe să capete nuanțe, dezvăluind o undă nevăzută a vieții – liberul arbitru, posibilitatea de a alege. Deciziile pot afecta mărturia, slobozenia fiind privită ca libertate. Întrebarea care se pune este dacă este folositor *ceea ce faci, ceea ce alegi și ceea ce vei face*. Conform versetului din

I Cor 10:31- *Deci fie că mâncați, fie că beți, fie că faceți altceva:să faceți totul pentru slava lui Dumnezeu*⁶ deciziile tale înaltă sau nu, importante sunt principiile care te ghidează în luarea deciziilor.

Se vorbește despre o „autoritate limitată” a cadrului didactic ceea ce îi dă posibilitatea de intervenție dependentă în mare măsură de gradul de receptivitate a părintelui. Această limitare poate fi privită în sens pozitiv atunci când părintele este responsabil de educarea propriului copil, dar, din nefericire, este discrepanță între mediul rural și cel urban. În mediul rural sunt familii care supraviețuiesc doar cu alocațiile copiilor, iar unii părinți folosesc acești bani pentru bătură și devin agresivi cu membri familiei. Dar și așa sunt părinți care își doresc ca pruncii lor să continue studiile, mai ales că sunt școli profesionale care le oferă burse ce acoperă nevoile lor materiale. Legea educației susține că un copil trebuie să urmeze 10 clase, dar ce ne facem cu părinții care nu vor să își lase copiii să continue studiile liceale sau profesionale?

2.1. Voi prezenta o situație diferită de cele expuse, precizând că am avut șansa să lucrez cu o elevă sensibilă, care își exprima trăirile interioare prin scris. Sufletul îmi plânge când descriu această experiență, deoarece părinții nu doresc să o lase să își urmeze visul. Am aflat de situația ei familială, în momentul în care a reușit la faza locală a olimpiadei ”Lectură ca abilitate de viață”, împreună cu sora ei (elevă în clasa a VI-a la care sunt dirigintă), dar ele au spus că nu pot participa la faza județeană a concursului. Am încercat să aflu motivele, dar ele se eschivau să dea un răspuns concret, ceea ce m-a determinat să fac o vizită părinților și să stau de vorbă cu ei. Din discuția cu aceștia am înțeles că au pierdut un copil într-o împrejurare neplăcută, am empatizat cu aceștia, dar nu am înțeles de ce ceilalți 7 copii pe care îi are, trebuie să trăiască sub imperiul acestei nefaste experiențe. Până la urmă au acceptat să le lase să participe la acest concurs, dovada tenacității și dorinței de autodepășire a elevelor s-a concretizat în rezultate bune la faza județeană, obținând și o Mențiune.

Situația s-a repetat atunci când în Săptămâna „Școala Altfel” s-au organizat excursii, părinții refuzând din nou să participe cu colegii la diferite activități desfășurate în Iași (menționez că toate cheltuielile cu transportul au fost acoperite de școală, așadar nu se puneau în discuție imposibilitatea de a acoperi financiar această excursie), dar după lungi discuții au acceptat să le ofere posibilitatea să evadeze pentru puțin timp din

⁶ *Biblia*, traducerea Dumitru CORNILESCU, 1924, Ediția revizuită în 2014.

acel spațiu (aceste fete nu au mers cu părinții în municipiul Iași decât o singură dată). În sfârșit, a obținut nota 9,10 la examenul de Evaluare Națională (desigur că părinții au acceptat să o lase la evaluare tot după insistențe), dar nu vor să o lase să se înscrie în învățământul liceal/profesional. S-au găsit sponsori (aici voi interveni subliniind superficialitatea în actul educațional, mărturisind că am reușit să contactez o Fundație, care mi-a spus că au unele proiecte în care beneficiarii sunt astfel de copii, dar nu găsesc cadre didactice dispuse să se implice), dar ei rămân fermi în decizia lor de a nu o lăsa să își continue studiile, tatăl spunând în glumă, din punctul lui de vedere, că o va mărita și nu are nevoie de școală. În lipsa lor de înțelepciune și demnitate, ca să nu mai fie deranjat de noi, a sfătuit fetițele să nu mai învețe așa de bine.

Chiar dacă un copil își dorește să depășească limitele impuse de mediul în care s-a născut, factorul decizional, părintele, nu o lasă să evolueze. Din nefericire nu există suport legal pentru a obliga acești părinți să înțeleagă că și copiii lor au drept la educație, iar ei încalcă acest drept.

Din punctul meu de vedere, cea mai grea latură a activității didactice, privind succesul procesului educativ, o reprezintă relaționarea cu părinții educabililor, interacțiunea cu mediul familial și livrarea de educație beneficiarilor secundari (tutorii legali). Parteneriatul cu familia implică un complex relațional al cărei rezultat este desăvârșirea educației copiilor. În demnitatea sa, dascălul are misiunea de a evalua corect și obiectiv mediul familial al copiilor pe care îi instruieste, de a aprecia corect stadiul de evoluție al personalității și caracterului copiilor, a zestrei educaționale pe care i-a oferit-o familia, încheind, astfel, cercul educației în care copilul să se dezvolte frumos. Atunci când unul dintre beneficiari nu își înțelege rolul, singurul care are de suferit este copilul. De aceea, afirmam, încă de la început, că în acest proces demnitatea trebuie să fie un atribut al tuturor actanților, neînțelegându-și corect rolurile, cadrele didactice și părinții se învinovătesc reciproc. Școala îi acuză pe părinți de incompetență educațională, de dezinteres și invers.

2.2. Considerăm ca *demnitatea* este perceptul care implică acțiunile intransitive 'a-ți fixa privirea; a fi în gardă, a lua aminte, a acorda atenție unui anumit fapt, a prețui, a considera' (vezi verbul grc. ὀρέω Matei 18:10), în schimb orgoliul presupune 'a privi de sus; a disprețui'. Dreptul omului la o exprimare liberă a propriilor opinii poate degenera chiar într-un abuz în măsura în care poate avea repercursiuni directe sau

indirecte asupra copilului/adolescentului. Sunt cadre didactice care își exprimă opinia în mediul on-line, uitând că sunt formatori de opinie. Nu mai departe de afirmația unui coleg, care susține că marea masă a celor care formează societatea sunt oameni și copii normali, având empatie pentru cei inteligenți, dar elevii nu trebuie să urmărească să fie vârfuri, promovând, din punctul meu de vedere, autosuficiența. Sunt de acord cu faptul că fiecare copil trebuie să aibă acces la educație, că nu toți copiii au același nivel intelectual, dar fiecare copil trebuie să își descopere vocația, dorind să devină cel mai bun în domeniul în care va excela. În societatea noastră se conturază o imagine distorsionată a "muncilor de jos", impunând, astfel, anumite standarde și provocând fenomenul de discriminare și etichetare (copilul se poate simți neacceptat de societate).

Cred că rolul profesorului este de a ajuta elevul să se autodepășească, să-și cunoască limitele și să aibă curajul să-și deschidă aripile să zboare nu spre necunoscut, ci spre destinația care nu ar trebui să fie un teren minat, mlaștinos ci, dimpotrivă, un viitor pregătit cu grijă de explorare încă din anii de gimnaziu. Școala nu înseamnă numai limba română și matematică, ci orice disciplină care îl ajută pe elev să se descopere. Dar acest lucru este posibil, doar dacă profesorul este pasionat de ceea ce face, nu ca o meserie ci ca o vocație. Suntem datori să ieșim din mediocritate și să devenim foarte buni în ceea ce ne place.

2.3. Am făcut o introspecție a obiectivelor pe care am reușit să le ating pe parcursul anului școlar 2018-2019. Analiza SWOT îmi arată că sunt pe drumul cel bun, dar în același timp mă confrunt cu situații în care fișele particularizate, lucrul diferențiat nu îi ajută pe copiii care nu au venit din clasele primare cu un bagaj minim de cunoștințe (în speță, să scrie, să recunoască literele, să comunice liber). Astfel că, întrebarea cu care ne confruntăm este ce facem cu analfabetismul funcțional, conform studiilor aproximativ 40 % dintre copii nu știu să citească. Cum reușesc eu, cadru didactic, să lucrez cu un copil care nu știe să își scrie nici măcar numele și totuși a ajuns în clasa a V-a. Să lucrăm diferențiat, dar ce facem cu acești copii, cum îi putem ajuta? Mi-am făcut un program de pregătire suplimentară, în care să ajut elevii care se confruntă cu astfel de probleme, dar și elevii care doresc să facă performanță. Am dat de bariera spațiului, școala are 5 clase (construită cu fonduri europene, după noile „standarde” – fără sală de sport, fără toalete, fără laboratoare). Ei își doresc să fie ajutați, rămâneau uneori chiar dacă nu mâncaseră decât laptele

și cornul de la școală. Cum scoatem copiii aceștia la liman? Acasă nu au sprijin moral, nu au unde să învețe, sunt puși la muncă. Uneori o luăm de la capăt, pentru că ei nu aprofundează cele însușite.

De ce învățătorul nu înțelege că pentru acești elevi este mai eficient să rămână corigenți în clasa a II-a decât să repete clasa a V-a, văzând în corijare, respectiv repetenție, ultima soluție în demersul didactic.

În fiecare an, strategia de predare suferă modificări, astfel încât și în anul școlar ce urmează îmi propun să schimb ceva, dar de data aceasta mă gândesc cu seriozitate cum aș putea schimba puțin câte puțin mentalitatea învățătorului că nu se poate face nimic pentru acești copii, că au încercat tot ce se putea încerca. Demnitatea mea de profesor îmi spune că trebuie să fac ceva pentru ei, voi ține cont de programa școlară, dar voi încerca să aprofundez noțiunile predate prin fișe de lucru care să conțină și cheia lecției.

Se poate face o paralelă a elevului cu *pământul* (trimitere la actul creației din Biblie) – element organic propice vieții ce poate fi modelat, dar și cu *piatra* – lipsit de vitalitate, și de posibilitatea de a crea.

Dacă la vârstă mică unui copil i se poate modela caracterul, precum pământul, odată cu adolescența devine rigid, aici intervenind capacitatea de a transforma a dascălului și efortul depus de acesta. Acest proces nu poate fi asumat de oricine, deoarece presupune sacrificiu odată cu accesul la o lume superioară, la comuniuni fără asumare, răbdare în crearea unei „opere imperfectă”, focalizarea presupune o viziune din care decurge evenimentialul. Așadar, imperfectul (suntem supuși cu toții greșelilor) capătă valențe pozitive (caracterizat nedefinit este în proces de formare și poate fi schimbat de factorii externi).

2.4. Voi trece în revistă și o situație cu care s-a confruntat copilul meu la școală, menționând că am făcut cerere să participe la orele de Religie din cadrul Cultului Baptist. Dat fiind faptul că ora de Religie era a patra oră în orar, astfel că nu putea pleca și participa la această oră. Cadrul didactic în momentul în care a aflat că este altă confesiune, a început să o tachineze ori de câte ori avea ocazia și să fie agresivă verbal atunci când îi spunea că în ceea ce crede ea nu este bine. Întrebarea firească este dacă profesorul a controlat cu înțelepciune și demnitate această situație? Ne lăsăm ades furiați de subiectivism și nu reacționăm gândindu-ne că suntem uneori pe un teren minat. Acești copii au întrebări, frământări și caută soluții chiar la noi.

3. Efectele superficialității

Copiii dau dovadă de o prezență de spirit mult mai accentuată decât adulții. Aceștia, cu toată slăbiciunea ființei lor firave, continuă să îi uimească pe adulți cu mentalul lor atât de puternic, cu hotărârea lor care distruge orice piedică și cu inocența lor. Așadar, profesorul trebuie să fie în gardă și preocupat în permanență de instituirea unui dialog autentic cu elevii, stabilind relații multidirecționale de conlucrare. În această relaționare profesorul se poate situa între doi poli extremi: profesorul dominator (el reușește să îi controleze, determinându-i să facă ce dorește el) sau profesorul îngăduitor (scopul său fiind de a se identifica cu aceștia). Între cei doi poli se află cadrul didactic dedicat, ce știe să stabilească limite, dar și un schimb intelectual și afectiv cu elevii. Dar, totuși, în această triumphi întâlnim și profesorul amorf și indiferent.

Atitudinea de superficialitate vine ca o consecință a modului în care cineva se raportează la anumite situații, conjuncturi, acest instinct putând fi generat de o neasumare a responsabilității care poate avea efecte negative chiar și asupra imaginii despre sine. Această atitudine poate duce la relaxare, autosuficiență, automenajare, astfel că, în momentul dăririi de seamă nu mai simți nevoia să aduci argumente justificative. Problema este aceea a consecvenței unei astfel de autosuficiență care poate duce la obișnuință, normalitate ce se răsfânge în mod negativ asupra personalității, carierei și dezvoltării personale și profesionale. Impactul negativ este resimțit, în primul rând, la nivel personal limitând orizontul de cunoaștere. Societatea în care trăim este marcată de tipare ce duc la rutină, la superficialitate, așadar se atenuază starea de alertă, de testare a limitelor, de aprofundare, de autodepășire și de atingerea unor noi performanțe. Superficialitatea atrage și alte trăsături negative: apatia, indiferență, lipsa de empatie, rigiditate și chiar agresivitate. Câteva dintre cauzele ce pot face un dascăl să fie superficial sunt:

- ✦ Lipsa asumării care este direct proporțională cu lipsa sesizării consecințelor actelor proprii;
- ✦ Lipsa gândirii de ansamblu, pentru a adecva mijloacele educative la scopurile urmărite;
- ✦ Lipsa maturității afective, uitând că de fapt acești copii sunt proiecții ale comportamentului nostru;
- ✦ Confuzii între ceea ce este normal/anormal;

- ✦ Reacționarea exagerată privind unele comportamente;
- ✦ Neîncrederea în cei care se ocupă de schimbări în educație, făcând referire la cursurile de formare;
- ✦ Rutina instalată la unele cadre didactice;
- ✦ Lipsa strategiilor de individualizare a învățării și educației;
- ✦ Lipsa punctualității (începerea orelor, implicarea în activități extracurriculare);
- ✦ Valențe educative nevalorificate la activitățile comune și individuale;
- ✦ Semne de formalism în aplicarea metodelor și strategiilor de predare-învățare, nu se are în vedere formarea de competențe;
- ✦ Caracterul expozitiv, teoretic, uneori chiar pur informativ al demersului didactic, implicarea insuficientă a elevilor, în unele cazuri.

Pierzându-și încrederea în sine se instaurează starea de criză, în care imaginea cadrului didactic-formator este înlocuită cu cea a pasivului distrugător, un poem semnificativ pentru acest model cosmologic este (Mihai Eminescu, *Memento mori*) în care existența fiecărei civilizații umane poartă în ea germenul răului, al distrugerii.

Școala poate fi privită, din această perspectivă (nu ca o ruptură și înstrăinare, ci ca apariție) ca o pluralitate de lumi ce se nasc și mor perpetuu. Destinul elevului se conturează în timp, cadrul didactic (demiurgul) chiar dacă nu își propune să urmărească sensul „creației” sale, fără să vrea își asumă destinul creatorului în deșertăciunea cursului vieții marcată de procesul ireversibil al timpului. Această deșertăciune ne surprinde, dorindu-ne să depășim spiritual universul eșecului. Așadar, școala poate fi privită ca propensiunea către o lume nouă, dar și antiteza dintre capacitatea omului de a-și depăși condiția și expunerea personală.

4. Soluții în combaterea superficialității regăsim și în raportul Consiliului Internațional pentru educație către UNESCO, în care se face referire la cei patru piloni ai educației: *a învăța să știi / să faci / să trăiești împreună cu alții și să fii.*

Vom expune câteva soluții ce ar putea readuce demnitatea cadrului didactic în actul educațional actual:

- ✦ restabilirea respectului față de sine și implicit față de cei din jur;
- ✦ conștientizarea situației;
- ✦ stabilirea scopurilor și a unui plan de acțiune;

- ✦ stabilirea unor obiective comune ce țin de o bună colaborare cu actanții actului educațional;
- ✦ reflecție și autocritică;
- ✦ schimbarea cutumelor de relaționare și de comunicare;
- ✦ gândire critică și acțiuni practice;
- ✦ flexibilitate, eficiență și fluiditate în predare;
- ✦ curiozitate și experiență.

Trecerea ireversibilă a timpului sugerează condiția efemeră a fiecăruia dintre noi, invocarea trecutului în justificarea prezentului reprezintă eternizarea ființei ce aparține htonianului, acceptarea trecutului surprinde uneori incapacitatea de a-l depăși. Toate vin și trec împinse de nerăbdarea timpului, cu fiecare secundă ce trece, toate se schimbă, astfel că viața este un joc, depinde numai de tine ce faci, ce alegi, având doar două opțiuni. Puțini sunt cei care reușesc să învingă cursul necruțător al timpului și să rămână neatinși de contexte situații și alegeri, rămânând ancorați în experiențele trăite ca elev (ex. eu nu îndrăzneam să...), o mai bună recrutare și pregătire a profesorilor pentru ca ei să poată face față situațiilor cu care se confruntă în mod real în școala actuală. Poate se așteaptă prea mult empatia și susținerea părinților.

5. Portretul profesorului demn și integru

Demnitatea ar trebui să fie un mod de viață. Fiecare în mediul în care trăiește alege să fie demn sau nu și prin felul în care hotărâm să facem totul ca pentru Dumnezeu, Suntem peregrini în această lume și avem datoria să arătăm celor din jur că relația pe verticală influențează relațiile pe orizontală. Nu poți propovădui că ești iubitor de Dumnezeu și că trăiești în frică și respect față de Divinitate, iar faptele tale, alegerile tale să reflecte minciună, ipocrizie, superficialitate. Pentru că oamenii au virtuți personale, adaptează termenul normă/regulă conform propriilor trăiri, circumstanțe, astfel că adevărul deținut se consideră a fi absolut pentru el, dar relativ din cealaltă perspectivă.

Elevul, din perspectiva cunoașterii, invadării spațiului necunoscut, devine motivul central al actului educațional ca o constantă pe parcursul întregii experiențe didactice ce indică asumarea în acest proces etapele actului didactic necunoscut – răbdare, meticulozitate (- se ia, se cioplește, se lustruiește, se răzuiește – verbe întâlnite în poezia „Lecție despre cub”

– artă poetică ce relevă percepția eului liric asupra actului creator). Școala poate fi privită din perspectiva transformațională a actului creator, o însușire de necunoscute ce implică emoție, empatie, muncă, descoperire, noutate, conexiuni, logică ș.a., astfel că portretul dascălului demn presupune:

- + Puterea exemplului personal;
- + Portretul conturat de părinți vizează prestața, ținuta morală, integritatea, blândețea, toleranța, devotamentul, corectitudinea, cinstea, sinceritatea, onestitatea, altruismul, responsabilitatea;
- + Pregătire solidă de specialitate;
- + Bun pedagog;
- + Să iubească copiii și să iubească ceea ce face;
- + Abilități de comunicare;
- + Concepție sănătoasă despre muncă;
- + Răbdare, blândețe, toleranță;
- + Vocație, pasiune, dăruire, implicare, devotament – cu alte cuvinte **hăruire**.

Performanța și eficiența procesului educativ depinde de gradul și calitatea implicării tuturor factorilor în acest proces, făcând distincție între planul normativ, ideal și planul descriptiv al realității.

Superficialitatea intră în relație de antonimie cu intuiția / probitatea / demnitatea / conștiinciozitatea / luciditatea și sinceritatea. Verbele *a preface*, *a modela*, *a schimba* redau alchimia unei noi viziuni/perspectivă asupra viitorului. Dacă privim actul educațional ca pe o călătorie, ne schimbăm perspectiva urmărind traseul parcurs în atingerea scopului. Funcția fundamentală a acestei călătorii este în primul rând auto-cunoașterea, care devine un indicator de testare a propriilor limite, de testare a propriilor cunoștințe prin raportare la evenimentele exterioare. Pătrunderea în „spații” diferite de cultură și interacțiunea cu acestea pot modifica modul în care percepem trecutul, prezentul și viitorul, fiecare învățătură își pune amprenta asupra lui. Să nu uităm că și profesia de educator presupune evoluție, contează ce devii cu fiecare zi, reușind, sau nu, să anticipezi etapele acțiunilor în cadrul actului didactic. Școala implică și responsabilitatea pentru integrare și dezvoltare într-o societate modernă, așadar educație înseamnă perspectivă și finalitate. Pera Novacovi⁷ surprinde rolul cadrului didactic în formarea de caractere, dar și

⁷ NOVACOVICI, Pera, *Impulsul pentru vocația ta*, Editura Stepout, București, p.121.

rolul nostru al fiecărui om: „Atunci când dăruim, mare atenție la CUM dăruim. Ai grijă CUM oferi, ca să nu răpești demnitatea omului. Un om, oricât de necăjit și plin de lipsuri, se poate ridica dacă mai are demnitatea. Dacă îi este luată, nimic nu o poate înlocui. Așadar, când dăruim, să găsim un motiv mai bun decât „eu am și îți dau pentru că tu nu ai”. Atenție la sentimentul de superioritate în care e ușor să cădem atunci când ne comparăm cu alții pe care îi considerăm mai «lipsiți» decât noi și de asemenea, atenție și la sentimentul de inferioritate. Cine se compară, de comparație va muri.”

Concluzie

Așa cum am observat pe parcurs, conceptele *integritate* și *demnitate* au fost definite prin raportare la noțiunea de *superficialitate*, între termenii care desemnează aceste noțiuni, se stabilesc corespondențe ca urmare a viziunii comune a celui ce are aceste trăsături.

Integritatea are caracter preventiv ce vizează procesele reglementate la nivel instituțional, în schimb superficialitatea se caracterizează printr-un demers punitiv din perspectiva a ceea ce s-a întâmplat. Dacă demnitatea profesorului este o opțiune ca expresie a libertății de acțiune, de a decide, de a fi slujitor, dăruind sincer o părticică din tine, dar în același timp reușind să cioplești cu înțelepciune în piatra caracterului acestor copii. Lucrarea de față s-a vrut, astfel, o invitație la reflecție despre felul în care se desfășoară actul educațional, demnitatea cadrului didactic răsfrângându-se asupra modelării caracterelor în devenire. rolul mentorului didactic este să îi îndrume, pentru el nu există „nu pot”, „nu știu”, „nu am timp” și asta înseamnă demnitate în actul educațional.

Realitatea cotidiană și statisticile din ultima vreme conturează tabloul sumbru al unei societăți bolnave. Familia, școala, anturajul și audio-vizualul – cele patru medii din viața curentă a copilului – înregistrează un declin în planul valorilor pedagogice și morale. O problemă a încrederii în actul educațional o reprezintă faptul că uneori demnitatea cadrelor didactice lasă de dorit în relația cu superiorii, cu colegii, cu elevii și cu părinții, astfel că, unii părinți putându-se simți chiar intimidăți de cadrul didactic. În această situație, cadrele didactice trebuie să înțeleagă nivelul de disponibilitate existent pentru implicarea părinților în activitățile școlare, dar și să-și adapteze strategiile pentru a contribui la realizarea

unui parteneriat reușit între școală și familie (recunoaștem că nu întotdeauna avem succes, dar asta ar trebui să ne determine să căutăm soluții).

Școala poate fi un punct marcant în această călătorie marcată de cunoaștere, descoperire, realizări, dar și de interdicții. Avem obligația să creăm un topos securizant în care copilul să vadă în noi exemple de urmat, care acționează cu demnitate în orice situație; în care să se dezvolte ca oameni demni ce vor fi gata să ia decizii corecte. Ne dorim ca acest capăt de drum să marcheze atingerea unui țel, dar și deschiderea unei noi perspective.

Bibliografie

- ✦ *** *Biblia*, traducerea Dumitru CORNILESCU, 1924, Ediția revizuită în 2014.
- ✦ *** CANDREA, I-A, DENSUSIANU, Ov., *Dicționarul etimologic al limbii române*, A-PUTEA, Editura Paralela 45, București, 2003.
- ✦ *** *Dicționarul explicativ al limbii române*, București, Editura Univers Enciclopedic, 1998.
- ✦ *** SECHE, Luiza, SECHE, Mircea, *Dicționar de sinonime al limbii române*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1997.
- ✦ BRONSON, P., Merryman, A., *Șocul educației. O nouă perspectivă asupra dezvoltării copiilor*, Editura Paralela 45, Pitești, 2011.
- ✦ COJOCARU, Vasile Gh., *Calitatea în educație*, Chișinău 2007.
- ✦ ROTARU, Ioan-Gheorghe, „Libertatea religioasă – temelie a demnității umane”, în Daniela Ioana Bordeianu, Erika Androne, Nelu Burcea, *Manual pentru liderul Departamentului de Libertate religioasă*, Casa de editură „Viață și Sănătate”, București, 2013, pp. 210-215.
- ✦ STAN, E., *Profesorul între autoritate și putere*, Editura Teora, București, 1999.
- ✦ STĂNCIULESCU, E., *Sociologia educației familiale*, Ed. Polirom, Iași, 2003.